Europadomstolens domar — fjärde kvartalet 2012

Av f.d. justitierådet HANS DANELIUS

Europadomstolen har under fjärde kvartalet 2012 meddelat bl.a. följande domar:[1]

1. Mitkus mot Lettland (dom 2.10.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Mitkus, som avtjänade ett fängelsestraff, fick besked om att han var HIV-smittad. Han hävdade att han ådragit sig infektionen genom sprutor som använts av den medicinska personalen i fängelset och begärde skadestånd från fängelsemyndigheten. Yrkandet avslogs, eftersom det ansågs osäkert om han hade smittats under fängelsevistelsen eller dessförinnan. Han gjorde också brottsanmälan, men någon brottsutredning kom inte till stånd.

Efter domstolsförhandlingen i skadeståndsmålet publicerades i en tidning en artikel som illustrerades med ett fotografi av Mitkus bakom galler och med ansiktet klart identifierbart. I artikeln angavs att han var en återfallsförbrytare som hade dömts flera gånger och som avtjänade ett långvarigt fängelsestraff. Mitkus begärde utan framgång skadestånd från tidningsförlaget.

Europadomstolen fann att publiceringen av tidningsartikeln gav anledning till frågan om informationsintresset hade varit tillräckligt stort för att motivera det intrång i Mitkus rätt till respekt för sitt privatliv som publiceringen innebar. Eftersom det var första gången fängelsepersonal i Lettland hade anklagats för att ha smittat en fånge med HIV, ansåg Europadomstolen att publiceringen i och för sig hade haft nyhetsvärde. Emellertid var Mitkus inte en offentlig person, och det fanns därför skäl till särskild återhållsamhet vid publicering av personuppgifter, särskilt uppgifter om en så känslig sak som HIV-smitta. Europadomstolen fann att tidningen kunde ha informerat publiken om rättegången utan att publicera ett fotografi av Mitkus och att gällande regler i Lettland inte gav tillräckligt skydd mot sådan publicering. Slutsatsen blev att Mitkus rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv hade kränkts.

[1] Tidigare kvartalsöversikter har varit införda i SvJT 1995–2013, den senaste i SvJT 2013 s. 84 ff. De fullständiga texterna till de domar som i korthet refereras här kan sökas på Europadomstolens hemsida *http://www.echr.coe.int.* — Följande förkortade benämningar används i översikten: *Konventionen* = Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. *Europadomstolen* = Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

2. Hulea mot Rumänien (dom 2.10.2012)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) avseende rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Hulea var anställd som elektriker i den rumänska armén. Han fick en son den 17 december 2001, och under de följande tio månaderna var hans hustru, som var lärare, föräldraledig. Den 9 september 2002 ansökte Hulea om föräldraledighet, men Försvarsministeriet avslog hans ansökan på grund av att sådan ledighet bara kunde beviljas kvinnliga anställda.

Europadomstolen fann att den skillnad som i detta hänseende gjorts mellan kvinnliga och manliga anställda var diskriminerande och stred mot artikel 14 i konventionen i förening med artikel 8 i konventionen.

3. Singh m.fl. mot Belgien (dom 2.10.2012)

Fråga om effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Målet gällde en familj som uppgav sig tillhöra en minoritet av sikher i Afghanistan. Familjemedlemmarna ansökte om asyl i Belgien och åberopade till stöd för sin ansökan kopior av intyg från FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) i New Delhi, som visade att de stod under UNHCR:s beskydd, men denna bevisning accepterades inte av de belgiska myndigheterna eftersom dokument av detta slag ansågs lätta att förfalska. Deras ansökan om asyl avslogs av de belgiska myndigheterna på grund av att det inte visats att medlemmarna av familjen var afghanska medborgare. De löpte därefter risken att återföras till Ryssland, varifrån de närmast kommit till Belgien, och att från Ryssland skickas tillbaka till Afghanistan, där de, enligt vad de uppgav, riskerade att utsättas för omänsklig behandling.

Europadomstolen konstaterade att de belgiska myndigheterna inte gjort några undersökningar för att fastställa om de åberopade dokumenten var äkta, t.ex. genom att ta kontakt med UNHCR i New Delhi, utan nöjt sig med att ange att de var lätta att förfalska. Detta stred enligt Europadomstolens mening mot det krav på omsorgsfull prövning som kunde ställas enligt artikel 13 i konventionen.

4. Veselov m.fl. mot Ryssland (dom 2.10.2012)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Rysk polis fick från enskilda informatörer uppgifter om att Veselov, Zolotukhin och Druzhinin hade sålt narkotika och uppdrog åt informatörerna att anskaffa narkotika från dem för att därefter kunna arrestera dem och ställa dem inför rätta. Polisen tillhandahöll också pengar för att användas vid inköp av drogerna. Sedan operationen genomförts, åtalades Veselov, Zolotukhin och Druzhinin för försäljningarna och dömdes till fängelsestraff.

Europadomstolen konstaterade att försäljningarna hade arrangerats och beslutats av polisen utan medverkan av domstol eller åkla-

gare. Det fanns i Ryssland inte några regler om när operationer av detta slag fick genomföras och hur de skulle organiseras. Inte heller hade domstolarna i de följande rättegångarna prövat om förfarandet hade varit rättsenligt. Slutsatsen blev att de tilltalade inte hade fått en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen.

5. Abdulkhakov mot Ryssland (dom 2.10.2012)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och effektivt utnyttjande av klagorätten (artikel 34 i konventionen)

Abdulkhakov var uzbekisk medborgare. Han hade rest från Uzbekistan till Ryssland, där han ansökte om politisk asyl. De uzbekiska myndigheterna begärde honom utlämnad på grund av inblandning i extremistisk verksamhet inom ramen för en förbjuden religiös organisation. De ryska myndigheterna beslöt att utlämna honom, men beslutet verkställdes inte, eftersom Europadomstolen genom ett interimistiskt beslut meddelat ryska regeringen att han tills vidare inte fick utlämnas till Uzbekistan. I stället bortfördes Abdulkhakov av de ryska myndigheterna till Tadzjikistan, där han överlämnades till polisen. För att undgå utlämning till Uzbekistan höll han sig undan på okänd ort i Tadzjikistan.

Europadomstolen fann att Uzbekistans begäran om utlämning grundade sig på misstanke om sådan verksamhet som skulle medföra att Abdulkhakov, om han återvände till Uzbekistan, löpte allvarlig risk att där utsättas för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling. För den händelse han skulle återvända från Tadzjikistan till Ryssland, skulle det därför strida mot artikel 3 i konventionen att utlämna honom till Uzbekistan.

Europadomstolen fann vidare att Abdulkhakov, genom att överföras till Tadzjikistan, som inte var part i Europakonventionen, hade undandragits det skydd som konventionen kunde ge honom. De ryska myndigheterna borde därför, innan han överfördes dit, ha prövat om det fanns några garantier för att de tadzjikiska myndigheterna inte skulle överlämna honom till Uzbekistan. Eftersom det inte skett någon sådan prövning, innebar även överförandet till Tadzjikistan ett brott mot artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade vidare att överförandet till Tadzjikistan hade skett efter det att Europadomstolen meddelat ryska regeringen att Abdulkhakov tills vidare inte fick utlämnas till Uzbekistan. Han hade visserligen inte utlämnats till Uzbekistan, men han hade genom att föras utanför det område där konventionen gällde berövats det skydd som Europadomstolen med sitt interimistiska beslut hade avsett att ge honom intill dess hans klagomål prövats. Europadomstolen fann därför att Ryssland också i strid med artikel 34 i konventionen hade hindrat Abdulkhakov att effektivt utnyttja den enskilda klagorätten.

6. Harroudj mot Frankrike (dom 4.10.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Katya Harroudj var fransk medborgare. År 2004 tillerkändes hon av algerisk domstol rätt att ta hand om en övergiven flicka, född i november 2003 i Algeriet. Katya Harroudj flyttade därefter med henne till Frankrike i februari 2004.

Katya Harroudj ville adoptera flickan, men detta vägrades henne av fransk domstol, som konstaterade att den rätt till omhändertagande — kallad *kafala* i islamisk rätt — som Katya erhållit visserligen gav henne föräldramyndighet över flickan men att adoption inte kunde ske när barnets personalstatut, som var islamisk rätt, förbjöd adoption.

Europadomstolen konstaterade att det inte fanns någon enhetlig uppfattning bland Europarådets medlemsstater om hur frågor om adoption skulle bedömas i sådana fall och att FN:s barnkonvention anger *kafala* som en åtgärd likvärdig med adoption. Europadomstolen konstaterade vidare att *kafala* erkänns i Frankrike och att Katya Harroudj därför hade rätt att, på samma sätt som en vårdnadshavare, fatta alla beslut som var påkallade i barnets intresse. Hon kunde också göra testamentariska förordnanden till förmån för barnet, och det var möjligt att efter viss tid ansöka om franskt medborgarskap för barnet. Europadomstolen fann att det under sådana förhållanden inte stred mot artikel 8 i konventionen att vägra rätt till adoption.

7. Chabauty mot Frankrike (dom 4.10.2012)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) avseende rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Chabauty ägde ett markområde om cirka 10 hektar, som ingick i ett större jaktvårdsområde. Som en följd härav var han automatiskt medlem av en jaktvårdsförening som administrerade jakten inom hela jaktvårdsområdet. Ägare till större markområden (i den aktuella delen av Frankrike sådana som översteg 20 hektar) var däremot inte tvungna att låta sin mark ingå i ett jaktvårdsområde, och detsamma gällde efter en lagändring år 2000 markägare som av etiska skäl motsatte sig jakt.

Chabauty var inte motståndare till jakt men önskade ändå att hans mark inte skulle ingå i ett jaktvårdsområde, och han ansåg att den skillnad som gjordes mellan större och mindre markinnehav var diskriminerande mot de mindre markägarna.

Europadomstolen erinrade om att målet *Chassagnou m.fl. mot Frankrike* (se SvJT 1999 s. 762 f.) hade gällt markägare som på etiska grunder motsatte sig att jakt bedrevs på deras mark och framhöll att Chabauty inte hade några sådana etiska betänkligheter. De två målen var därför inte jämförbara. Frågan var enbart om den skillnad som gjordes beroende på markområdenas storlek hade en rimlig grund. Europadomstolen fann att sammanslagning av mindre markområden

till ett jaktvårdsområde tjänar intresset av en bättre jaktförvaltning och att det för ägare av större markområden är lättare att själva organisera jakten på ett rationellt sätt. Distinktionen hade därför en rationell grund och kunde enligt Europadomstolens mening inte anses som diskriminering enligt artikel 14 i konventionen med avseende på rätten till respekt för egendom i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

8. Zhelyazkov mot Bulgarien (dom 9.10.2012)

Fråga om rätt att överklaga brottmålsdom (artikel 2 i protokoll 7)

Zhelyazkov dömdes enligt en lag om småbrott för att han förolämpat och angripit en åklagare till femton dagars frihetsberövande. Förseelsen var enligt bulgarisk rätt av administrativ art, och domstolens dom kunde inte överklagas. Europadomstolen fann att förseelsen enligt konventionen var att anse som ett brott och att det, eftersom påföljden varit ett frihetsberövande, inte heller var fråga om ett sådant mindre brott som var undantaget från rätten till överklagande enligt artikel 2 i protokoll 7 till konventionen. Följaktligen ansåg Europadomstolen att Zhelyazkovs rätt enligt denna artikel hade kränkts.

9. Szima mot Ungern (dom 9.10.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Judit Szima var polisofficer och ordförande i en fackförening för poliser. Hon publicerade på fackföreningens hemsida ett antal artiklar om löner som inte hade utbetalats, om påstådd nepotism och politisk påverkan inom polisväsendet och om högre polisbefäls bristande kompetens. Hon åtalades för insubordination och dömdes för detta brott till böter och degradering.

Europadomstolen framhöll att behovet av att förhindra insubordination inom polisen kunde vara ett godtagbart skäl för att begränsa yttrandefriheten. Samtidigt var det betydelsefullt att Judit Szima som facklig ledare hade till uppgift att tillvarata de anställdas intressen och att vissa av yttrandena på hemsidan hade gällt fackliga frågor. Andra yttranden hade däremot inneburit kritik av hur polisledningen fullgjorde sina uppgifter och anklagelser mot dem för att brista i respekt för medborgarna och främja politiska intressen. Dessa yttranden hade inget att göra med Judit Szimas fackliga ansvar, och vissa av yttrandena, särskilt de som gällde främjande av politiska syften, bristande professionalism och nepotism, hade inte någon tydlig saklig grund och var ägnade att skada förtroendet för polisen. De kunde därför anses oförenliga med Judit Szimas plikter som polisofficer. Europadomstolen, som också beaktade att Judit Szima dömts till en relativt mild påföljd, fann att domen mot henne inte hade varit oproportionerlig och att hennes yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen därför inte hade kränkts.

10. R.P. m.fl. mot Förenta kungariket (dom 9.10.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

R.P. blev, sedan hon fött dottern K.P., svårt sjuk och kunde inte ta hand om barnet. På de sociala myndigheternas initiativ placerades K.P. i fosterhem. Sedan det genom en psykologisk undersökning klarlagts att R.P. var ur stånd att själv ge instruktioner till en advokat, uppdrog domstol åt ett offentligt ombud (*Official Solicitor*) att verka som god man (*guardian ad litem*) för R.P. Sedan de lokala myndigheterna rekommenderat att K.P. skulle adopteras, redogjorde det offentliga ombudet inför domstol för R.P:s hälsotillstånd men upplyste också att hon var negativt inställd till adoption och ansåg att hon själv kunde ta hand om barnet. Efter en förhandling vid vilken R.P:s uppfattning redovisades beslöt domstolen att R.P:s samtycke inte krävdes och beslöt att barnet skulle vara tillgängligt för adoption. R.P. försökte på olika sätt få besluten om fosterhemsplacering och adoption ändrade men utan framgång. Barnet placerades i stället hos presumtiva adoptivföräldrar, och på deras begäran gav domstol tillstånd till adoption.

Europadomstolen framhöll att en konventionsstat har viss frihet att avgöra hur rätten till domstolsprövning skall tillgodoses för personer som saknar förmåga att föra sin egen talan. I det aktuella fallet var det fråga om ett förfarande av största betydelse för R.P., som riskerade att förlora både vårdnad och rätt till umgänge med sitt enda barn, och eftersom hon inte kunde ta till vara sina egna intressen, var det viktigt att hon representerades av ett kvalificerat ombud. Det offentliga ombudet hade utsetts att företräda henne, och hon hade informerats om hur hon skulle gå till väga om hon var missnöjd med valet eller med de åtgärder ombudet vidtog som hennes företrädare. Sammantaget hade det funnits sådana rättssäkerhetsgarantier att Europadomstolen ansåg hennes rätt till domstolsprövning enligt artikel 6:1 i konventionen ha respekterats.

11. Çoşelav mot Turkiet (dom 9.10.2012)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

Hanife och Bekir Çoşelav var föräldrar till Bilal som vid 16 års ålder tog sitt liv genom att hänga sig med sängkläder från järnbjälkar i sin fängelsecell. Han hade gjort två tidigare självmordsförsök. Den första incidenten hade lett till att han blivit föremål för ett disciplinärt förfarande. Vid det andra tillfället hade han förts till ett sjukhus där han hållits kvar några dagar. Han hade skickat många brev till fängelsedirektören i vilka han begärt ett möte för att diskutera sina personliga problem. Vid ett tillfälle hade han attackerat en fångvaktare med ett rakblad, och han hade slagit sönder ett tvättfat och satt eld på en madrass. På dagen för självmordet hade han förts till fängelsets sjukavdelning sedan han flera gånger slagit sitt huvud mot cellväggen. Ef-

ter behandling av hans huvudskada hade han återförts till sin cell, där han tog sitt liv.

Europadomstolen framhöll att myndigheterna måste ha insett risken för att Bilal Çoşelav skulle begå självmord. De hade ändå inte vidtagit åtgärder som varit påkallade för att förhindra en sådan handling och hade därmed brutit mot artikel 2 i konventionen. Inte heller hade myndigheterna efter självmordet sökt utreda vem som varit ansvarig för Bilal Çoşelavs död, vilket även detta stred mot artikel 2.

12. Alkaya mot Turkiet (dom 9.10.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Yasemin Alkaya var en känd skådespelerska som utsattes för ett inbrott i sin bostad. En tidning publicerade en artikel om inbrottet och angav i artikeln adressen på hennes bostad där inbrottet hade ägt rum. Yasemin Alkaya begärde skadestånd från tidningen för att uppgiften om hennes adress publicerats, men hennes talan ogillades med motiveringen att hon var en offentlig person vars personliga integritet inte kunde anses kränkt genom publiceringen.

Europadomstolen framhöll att det i rätten enligt artikel 8 i konventionen ingår inte bara en rätt till respekt för hemmet utan också en rätt att utan störningar få utnyttja sitt hem för privata angelägenheter. I det sammanhanget fann domstolen att en persons bostadsadress åtnjöt ett visst skydd mot publicitet. I det aktuella fallet var det emellertid inte en statlig institution som hade lämnat uppgift om Yasemin Alkayas bostadsadress, och frågan i målet var därför begränsad till om staten i lagar och rättstillämpning hade gjort en rimlig avvägning mellan yttrandefriheten och skyddet för den personliga integriteten.

Europadomstolen konstaterade att Yasemin Alkaya var en känd person och att information om det inbrott hon varit utsatt för kunde anses vara av allmänt intresse. Hennes hemadress var däremot inte av allmänt intresse, och den turkiska domstolen hade genom att inte beakta detta försummat att göra en rimlig avvägning av allmänintresset mot hennes rätt till personlig integritet. Europadomstolen konkluderade att hennes rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet hade kränkts.

13. Abdelali mot Frankrike (dom 11.10.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

En förundersökning öppnades i juni 2004 mot Abdelali, som misstänktes för att ha ägnat sig åt narkotikahandel. Telefonavlyssning företogs och en häktningsorder utfärdades mot honom. Abdelali var emellertid oanträffbar, och häktningsbeslutet kunde därför inte verkställas. I februari 2005 hänsköt undersökningsdomaren målet till behandling vid brottmålsdomstolen. Abdelali kunde fortfarande inte på-

träffas, varför förhandlingen vid domstolen hölls i hans frånvaro. Han dömdes i juni 2005 till nio års fängelse för narkotikabrott.

I oktober 2005 greps Abdelali, som gjorde invändningar mot den fällande domen och särskilt hänvisade till brister i brottsutredningen. Appellationsdomstolen och kassationsdomstolen framhöll emellertid att, medan en tilltalad normalt har rätt att föra nullitetstalan mot åtgärder under förundersökningen, detsamma inte gäller en tilltalad som har avvikit och som därför inte kan informeras om när förundersökningen avslutats. Med hänsyn härtill kunde Abdelali inte få sin talan avseende brister under förundersökningen prövad.

Europadomstolen noterade att nästan all bevisning hade anskaffats under förundersökningen, bl.a. genom åtgärder vilkas laglighet bestreds av Abdelali men som han inte kunde få omprövade eftersom han ansågs ha avvikit när förundersökningen avslutades. Det fanns inget som styrkte att han varit medveten om åtgärderna under förundersökningen eller att han avstått från sin rätt att försvara sig mot dessa åtgärder. Det förhållandet att han inte befunnit sig i sitt hem var inte tillräckligt för att visa att han hade avvikit. Han hade haft rätt till en ny rättegång men inte tillåtits bestrida lagligheten av bevisningen. Europadomstolen fann rättsskyddet otillräckligt och inskränkningen i hans rätt oproportionerlig samt konkluderade att hans rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång hade kränkts.

14. C.N. och V. mot Frankrike (dom 11.10.2012)

Fråga om tvångsarbete (artikel 4 i konventionen)

C.N. och V. var systrar, födda 1978 och 1984 i Burundi. Efter inbördeskriget i Burundi 1993, under vilket deras föräldrar dödats, kom de till Frankrike 1994 respektive 1995 med hjälp av sina släktingar, makarna M., som var burundiska medborgare men bosatta i Frankrike. C.N. och V. fick bo i källaren i makarna M:s hus och utförde hushållssysslor utan ersättning. De levde under ohygieniska förhållanden och fick inte äta tillsammans med makarna M. och deras barn. V. gick emellertid i skola och tilläts göra sina hemläxor efter skoltimmarna.

Europadomstolen fann att C.N. hade tvingats till sådant arbete som normalt skulle ha gett rätt till lön. V. hade behandlats bättre, och det hade inte visats att hon tvingats att på ett oproportionerligt sätt bidra med tjänster i makarna M:s hushåll. Fru M. hade kontinuerligt hotat med att skicka systrarna tillbaka till Burundi, vilket för C.N. hade framstått som ett allvarligt hot. Europadomstolen ansåg att C.N. under dessa förhållanden hade ålagts tvångsarbete av så allvarlig art och av sådan varaktighet att det var att anse som träldom enligt artikel 4:2 i konventionen. Däremot fann Europadomstolen att V:s arbete i hemmet inte hade stått i strid med artikel 4:2, eftersom hon gått i skola, behandlats bättre och varit mindre isolerad än sin syster.

Europadomstolen prövade därefter om Frankrike var ansvarigt för den behandling som C.N. utsatts för. Med hänvisning till målet *Silia-*

din mot Frankrike (se SvJT 2005 s. 1079 f.) fann Europadomstolen att fransk strafflag hade gett otillräckligt skydd mot behandling av detta slag och att Frankrike hade brutit mot artikel 4 i konventionen genom att inte i sitt rättssystem införa ett effektivt skydd mot träldom och tvångsarbete.

15. Smolorz mot Polen (dom 16.10.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Smolorz var en journalist, som i en daglig tidning hade i ironisk ton kritiserat byggnader som under kommunisttiden hade uppförts i Katowice. Han hade särskilt angripit arkitekten Jarecki som ritat vissa av dessa byggnader. Han hävdade att byggnaderna inte uppskattades av någon annan än arkitekterna själva och politrukerna i kommunistpartiet. Jarecki stämde Smolorz för att ha skadat hans goda namn och rykte, och Smolorz dömdes att publicera en ursäkt i sin tidning och att betala Jareckis rättegångskostnader.

Europadomstolen konstaterade att artikeln var ett led i en debatt om staden Katowices utseende och att den därför rörde frågor av allmänt intresse. De överdrifter och provocerande uttalanden som ingått i artikeln var förenliga med en journalists yttrandefrihet, och domen mot Smolorz utgjorde därför enligt Europadomstolens mening ett brott mot hans i artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

16. Askon AD mot Bulgarien (dom 16.10.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Det statsägda bolaget B upptog ett banklån som inte betalades tillbaka. Staten inträdde därför som gäldenär i förhållande till banken. B övertogs emellertid av bolaget Askon AD som åtog sig att betala lånesumman till staten. Senare begärde Askon AD att domstol skulle fastställa att skulden var preskriberad, och detta yrkande bifölls av domstolar i alla instanser.

Trots att Askon AD vunnit målet, vägrade Högsta domstolen att tillerkänna bolaget ersättning för sina rättegångskostnader. Motiveringen var att kostnaderna hade belastat Askon AD i Sofia och att det var Askon AD i Asenovgrad som var part i målet. Högsta domstolen noterade bl.a. att bolagen hade olika verkställande direktörer. Askon AD begärde rättelse och åberopade att det rörde sig om samma bolag, som hade flyttat sitt registrerade huvudkontor från Asenovgrad till Sofia och utsett en ny verkställande direktör. Askon AD åberopade bevisning för att styrka detta, men Högsta domstolen förklarade att den inte kunde beakta ny bevisning och avslog bolagets begäran om rättelse.

Europadomstolen fann att Askon AD inte haft anledning att räkna med att Högsta domstolen skulle anse Askon AD i Asenovgrad och Askon AD i Sofia vara två olika bolag och att det därför inte funnits

skäl att i rättegången föra bevisning om att det rörde sig om samma bolag. Med hänsyn härtill och till att Askon AD inte senare tillåtits föra bevisning i frågan hade Askon AD inte fått en rättvis rättegång enligt artikel 6:1 i konventionen med avseende på sitt krav på ersättning för rättegångskostnader.

17. Rossi mot Frankrike (dom 18.10.2012)

Fråga om häktningstid (artikel 5:3 i konventionen)

Rossi arresterades den 23 maj 2005. Han var jämte sin bror misstänkt för inblandning i elva bankrån. Brottsutredningen pågick från juni 2005 till april 2009, varvid expertutlåtanden avgavs, husrannsakningar genomfördes och konfrontationer företogs med ett stort antal vittnen. Förhör hölls också med Rossi och hans bror. Rossi frigavs i juni eller juli 2009 men dömdes senare till 20 års fängelse.

Europadomstolen konstaterade att utredningen hade varit mycket omfattande och att det funnits risk för att Rossi skulle försöka påverka vittnen. Hans brottsregister visade att han var en farlig person, och det hade funnits risk för fortsatt brottslighet och flyktfara. Ingenting tydde på att myndigheterna varit overksamma under någon del av häktningstiden. Under dessa omständigheter fann Europadomstolen att häktningstiden inte varit så lång att det förelåg ett brott mot artikel 5:3 i konventionen.

18. Catan m.fl. mot Moldavien och Ryssland (dom 19.10.2012)

Fråga om rätt till undervisning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet)

Klagande var ett stort antal moldaviska medborgare bosatta i den moldaviska utbrytarrepubliken Transnistrien, där en språklag antagits med krav på att det moldavisk-rumänska språket i Transnistrien officiellt skulle skrivas med kyrilliska och inte med latinska bokstäver. I anslutning därtill hade skolorna ålagts att använda det kyrilliska alfabetet och åtgärder hade vidtagits för att stänga skolor som fortsatte att använda det latinska alfabetet. Klagandena, som gick i sådana skolor, hävdade att deras rätt till undervisning hade kränkts.

Europadomstolen fann att åtgärderna mot klagandenas skolor och andra trakasserier från myndigheternas sida utgjorde brott mot deras rätt att få tillträde till skolor och att få undervisning på sitt nationella språk. Transnistrien var en del av Moldavien, men den moldaviska staten hade inte effektiv kontroll över området. Moldavien hade gjort vad som varit möjligt för att återta kontrollen och för att tillgodose klagandenas behov av undervisning och kunde därför inte anses ha kränkt deras rätt enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Däremot konstaterade Europadomstolen att Ryssland vid den aktuella tidpunkten hade utövat effektiv kontroll över regimen i Transnistrien, som inte hade kunnat överleva utan ryskt militärt, politiskt och ekonomiskt stöd. Därmed fick Ryssland också anses ansvarigt för

att klagandenas rätt enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet hade kränkts genom de åtgärder som vidtagits.

19. Vistiņš och Perepjolkins mot Lettland (dom 25.10.2012)

Fråga om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Domen meddelades av Europadomstolen i stor kammare efter omprövning av en dom den 8 mars 2011 av Europadomstolen i mindre sammansättning (se SvJT 2011 s. 584 f.). Målet gällde expropriation av ett klagandena tillhörigt markområde som ökat kraftigt i värde på grund av att det blivit en del av hamnen i Riga. Den ersättning som hade betalats till klagandena hade inte motsvarat värdestegringen, och medan Europadomstolen i den tidigare domen funnit omständigheterna så speciella att klagandenas rätt till respekt för sin egendom ändå inte hade kränkts, fann Europadomstolen i sin större sammansättning att disproportionen mellan markvärde och ersättning varit så extrem att den inte kunde rättfärdigas enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

20. Glykantzi mot Grekland (dom 30.10.2012)

Frågor om rätt till domstolsprövning inom skälig tid (artikel 6:1 i konventionen) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Målet var ett s.k. pilotmål rörande långsam rättskipning i tvistemål vid grekiska domstolar och avsaknad av rättsmedel i detta hänseende. Förutom att Europadomstolen fann att Grekland i det aktuella målet hade brutit mot artiklarna 6:1 och 13 i konventionen ålades Grekland i domen att inom ett år införa ett effektivt rättsmedel för sådana brott mot artikel 6:1. Domstolen beslöt att under tiden vilandeförklara över 250 mål mot Grekland som alla gällde långsam rättskipning i tvistemål.

21. P. och S. mot Polen (dom 30.10.2012)

Frågor om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen), rätt till personlig frihet (artikel 5:1 i konventionen) och omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen)

S. var mor till P., som vid 14 års ålder blivit gravid genom en våldtäkt. För att kunna undergå abort erhöll hon ett intyg från åklagare om att havandeskapet hade uppkommit genom olagligt sexuellt umgänge. Trots detta mötte S. och P. motstånd vid genomförandet av aborten, och P. tvingades tala med en katolsk präst som hade underrättats om omständigheterna och som försökte övertala P. att föda sitt barn. Sjukhuset i Lublin vägrade att utföra ingreppet, och P. hänvisades till sjukhuset i Gdansk, som låg cirka 500 km från deras hemort och där aborten slutligen utfördes.

Europadomstolen konstaterade att P. enligt polsk lag hade haft rätt till abort och att det hade ålegat Polen att organisera sin hälsovård så att patienter inte hindrades att få tillgång till behandling som de var

berättigade till. P. hade emellertid inte fått anvisning om en läkare som var beredd att utföra operationen, och det hade inte funnits något förfarande i vilket S. och P. hade kunnat framföra sina önskemål och få dem beaktade på ett respektfullt sätt. Den osäkerhet som P. upplevt visade på en flagrant diskrepans mellan hennes rätt till laglig abort och hennes möjligheter att utnyttja denna rätt. Europadomstolen konkluderade att S:s och P:s rätt enligt artikel 8 i konventionen därigenom hade kränkts.

Europadomstolen konstaterade vidare att sjukhuset i Lublin i strid med läkarsekretessen hade i ett pressmeddelande lämnat information om situationen till journalister, vilket lett till att S. och P. hade kontaktats av personer som sökt övertala P. att inte genomföra aborten. Även detta innebar enligt Europadomstolens mening ett brott mot artikel 8 i konventionen.

Dessutom hade P. under en kortare tid placerats i ett ungdomshem, varvid syftet varit att skilja henne från föräldrarna och hindra aborten. Europadomstolen konstaterade att det var fråga om ett frihetsberövande som inte syftat till skyddsuppfostran enligt artikel 5:1 d) i konventionen och som därför stått i strid med artikel 5:1 i konventionen.

Europadomstolen prövade också om P. hade utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling. Trots att hon befunnit sig i en sårbar situation hade hon utsatts för övertalningsförsök av chefläkaren på det sjukhus hon uppsökt och tvingats träffa en präst som också sökt påverka hennes beslut. När P. utsatts för trakasserier från abortmotståndare, hade polisen, i stället för att ge henne skydd, placerat henne i ett ungdomshem, och hon hade till och med åtalats för att hon haft olagligt sexuellt umgänge trots att hon borde betraktas som ett brottsoffer. Sammantaget innebar detta enligt Europadomstolens mening att hon hade utsatts för omänsklig eller förnedrande behandling i strid med artikel 3 i konventionen.

22. Hode och Abdi mot Förenade kungariket (dom 6.11.2012)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) avseende rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Hode var en somalisk medborgare som kommit till Förenade kungariket i februari 2004. Han beviljades asyl i mars 2006 och fick då tillstånd att vistas i Förenade kungariket under fem år. I juni 2006 träffade han Hawa Abdi, som var medborgare i Djibouti, och i april 2007 gifte han sig med henne i Djibouti, varefter han återvände till Förenade kungariket. Hode och Hawa Abdi fick två barn, födda i februari 2008 och juli 2011.

Hawa Abdis ansökan om att få bosätta sig med sin man i Förenade kungariket avslogs emellertid. Efter överklagande fann immigrationsdomaren att artikel 8 i konventionen var tillämplig men att vägran att ge uppehållstillstånd inte var en oproportionerlig inskränkning i fa-

miljelivet, eftersom Hawa Abdi aldrig haft ett familjeliv i Förenade kungariket och de enda omständigheter som kunde göra det svårt för Hode att leva tillsammans med henne i Djibouti var att han inte talade franska, vilket skulle påverka möjligheterna att få arbete där.

Europadomstolen konstaterade att flyktingar som gift sig innan de lämnat ursprungslandet enligt de brittiska immigrationsreglerna hade haft rätt till familjeåterförening i Förenade kungariket och att studenter och arbetstagare med tidsbegränsade uppehållstillstånd hade haft rätt till familjeåterförening oavsett när äktenskap ingåtts. Det kunde i och för sig vara ett legitimt skäl att ge förmåner till vissa personkategorier, men något övertygande skäl hade inte åberopats för olikbehandling av flyktingar å ena sidan och studenter och anställda å den andra. Europadomstolen fann också att det saknades en objektiv och rimlig grund för att göra skillnad mellan flyktingar som gift sig före och efter ankomsten till asyllandet. Följaktligen hade Hode och Hawa Abdi utsatts för diskriminering i strid med artikel 14 i konventionen med avseende på sin rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatliv och familjeliv.

23. Ekoglasnost mot Bulgarien (dom 6.11.2012)

Fråga om rätt till fria val (artikel 3 i första tilläggsprotokollet)

Ekoglasnost var ett bulgariskt politiskt parti, som hade ställt upp kandidater i samtliga parlamentsval från 1990 till 2001. Genom ett dekret som publicerades den 15 april 2005 bestämde Republikens president att nya parlamentsval skulle hållas den 25 juni 2005. Den 9 maj 2005 begärde Ekoglasnost hos valkommissionen att få ställa upp kandidater i valet. Valkommissionen fann att Ekoglasnost måste ge in tre dokument, nämligen ett bevis om deposition av 20 000 lev, ett intyg från revisionsdomstolen om att partiet hade inlämnat årsredovisningar under de tre senaste åren och namnteckningar av 5 000 röstberättigade personer som stödde partiets deltagande i valet. Eftersom partiet inte kunde anskaffa dessa handlingar inom en tidsfrist av tre dagar, beslöt valkommissionen den 12 maj 2005 att partiet inte fick delta i valet.

Europadomstolen fann att de tre villkoren i och för sig tjänade ett legitimt syfte, nämligen att se till att de partier som ställde upp kandidater var tillräckligt representativa och finansierades på ett acceptabelt sätt. Reglerna hade emellertid i sin aktuella form antagits av parlamentet så sent som den 7 april 2005. Eftersom valet skulle äga rum den 25 juni 2005 och partierna måste ange sina kandidater senast 46 dagar före valet, hade Ekoglasnost endast haft omkring en månad på sig för att erhålla de 5 000 namnteckningarna och deponera det föreskrivna beloppet. Partiet hade inte kunnat göra detta och därmed förhindrats att delta i valet.

Europadomstolen fann att ett förslag till nya regler kunde ha framlagts, debatterats, antagits och publicerats redan under 2002 eller

2003 eller i vart fall under första halvåret 2004. Genom att anta de nya reglerna så nära inpå valet hade de bulgariska myndigheterna inte gjort en rimlig avvägning mellan de allmänna intressena och Ekoglasnosts rätt att kandidera i valet i juni 2005. Detta innebar ett brott mot artikel 3 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

24. Ališić m.fl. mot Bosnien och Hercegovina, Kroatien, Serbien, Slovenien och Makedonien (dom 6.11.2012)

Frågor om rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

Klagandena hade före Jugoslaviens upplösning 1991–1992 öppnat bankkonton i det nuvarande Bosnien och Hercegovina. Två av klagandena hade satt in pengar på den slovenska banken Ljubljanska bankas kontor i Sarajevo och den tredje på den serbiska banken Investbankas kontor i Tuzla. Eftersom bankerna inte var bosniska, ansåg sig Bosnien och Hercegovina inte ha någon skyldighet att återbetala de insatta medlen till klagandena. Dessa kunde inte heller få någon betalning från Slovenien eller Serbien, eftersom insättningarna skett i Bosnien.

Europadomstolen fann att Slovenien och Serbien, som kontrollerade respektive bank, var ansvariga för dessa bankers skulder till kontohavarna oavsett att bankkontoren i dessa fall legat i Bosnien. Det var i och för sig begripligt att det uppkommit vissa dröjsmål med återbetalning av bankmedel under de exceptionella omständigheter som förelegat efter Jugoslaviens upplösning, men någon lösning på problemen hade inte uppnåtts genom de förhandlingar som förts om de nya staternas ansvar som successorer till Jugoslavien. Europadomstolens slutsats blev att Slovenien var ansvarigt gentemot de två klagandena som var kontohavare i Ljubljanska Banka och Serbien gentemot den klagande som var kontohavare i Investbanka och att de båda staterna hade kränkt dessas rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen. Eftersom det inte heller hade funnits något effektivt rättsmedel i dessa frågor i Slovenien och Serbien, hade även klagandenas rätt enligt artikel 13 i konventionen kränkts.

Europadomstolen konstaterade att det aktuella målet var ett pilotmål och att det fanns över 1 650 liknande mål med över 8 000 klagande anhängiga vid Europadomstolen. Slovenien och Serbien ålades att inom sex månader se till att såväl klagandena i det aktuella målet som alla andra som befann sig i motsvarande situation fick sina sparmedel utbetalade under samma villkor som gällde för dem som hade sparmedel i de slovenska och serbiska bankernas inhemska kontor.

25. Redfearn mot Förenade kungariket (dom 6.11.2012)

Fråga om föreningsfrihet (artikel 11 i konventionen)

Redfearn var anställd som chaufför och hade till uppgift att köra handikappade barn och vuxna, av vilka flertalet var av asiatiskt ur-

sprung. Sedan det framkommit att han var medlem av ett nationalistiskt politiskt parti som endast tillät vita personer att bli medlemmar och han dessutom invalts som representant för partiet i den lokala politiska församlingen, avskedades han från sin anställning.

Europadomstolen noterade att avskedandet av Redfearn, som var 56 år gammal, kunde väntas få allvarliga konsekvenser för honom, eftersom det skulle bli svårt för honom att finna annan anställning. Hans arbetsgivare tycktes inte heller ha övervägt att som ett alternativ omplacera honom inom företaget till en mindre exponerad befattning. Eftersom han var anställd av ett privat bolag, var emellertid frågan vid Europadomstolen inte om avskedandet var rimligt utan om lagstiftningen gav tillräckligt skydd för föreningsfriheten enligt artikel 11 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att det lämpligaste rättsmedlet för en person som befann sig i Redfearns position hade varit att föra talan om oskäligt avskedande, men ett sådant rättsmedel hade inte varit tillgängligt för honom på grund av att han hade varit anställd under mindre än ett år. Han hade inte kunnat göra annat än föra talan om rasdiskriminering, och en sådan talan gav inte skydd mot ingrepp i föreningsfriheten. Europadomstolen fann att Redfearn utsatts för brott mot föreningsfriheten enligt artikel 11 i konventionen på grund av att det i rättssystemet saknades ett rättsmedel som i den aktuella situationen gav adekvat skydd mot avskedande på grund av medlemskap i ett politiskt parti.

26. PETA Deutschland mot Tyskland (dom 8.11.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

PETA Deutschland var den tyska avdelningen av djurrättsorganisationen PETA (*People for the Ethical Treatment of Animals*). I mars 2004 planerade PETA Deutschland en annonskampanj med titeln ”Förintelsen på din tallrik”. Inom ramen för kampanjen skulle affischer anslås med fotografier från koncentrationsläger tillsammans med bilder av slaktade djur eller djur i trånga burar. Texten på affischerna skulle också anspela på förhållandena i koncentrationsläger. På begäran av ledande personer inom en judisk organisation förbjöd en tysk domstol reklamkampanjen. Domstolen framhöll att kampanjen visserligen avsåg djurskyddet, som var en fråga av allmänt intresse, men att jämförelsen mellan människor i koncentrationsläger och illa behandlade djur var kränkande för mänsklig värdighet.

Europadomstolen fann att förbudet mot reklamkampanjen i Tyskland måste ses i sitt historiska sammanhang och att jämförelsen mellan djur och människor i det sammanhanget kunde uppfattas som kränkande bl.a. för judar i Tyskland mot vilka tyska regeringen ansåg sig ha speciella förpliktelser. Enligt Europadomstolens bedömning var förbudet mot reklamkampanjen därför grundat på rimliga skäl och stred inte mot artikel 10 i konventionen.

27. Neziraj mot Tyskland (dom 8.11.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) i förening med rätt till rättegångsbiträde (artikel 6:3 c) i konventionen)

Neziraj dömdes av en distriktsdomstol för misshandel till ett bötesstraff. Han överklagade domen till en regiondomstol. Vid regiondomstolens förhandling inställde sig Nezirajs försvarare men inte Neziraj själv. Försvararen förklarade att Neziraj beslutat att inte närvara eftersom ett häktningsbeslut hade utfärdats mot honom men att han önskade representeras av sin försvarare. Regiondomstolen beslöt emellertid att avvisa Nezirajs överklagande på grund av att han uteblivit från förhandlingen utan giltigt skäl och att han under dessa förhållanden inte hade rätt att företrädas av sin försvarare.

Europadomstolen konstaterade att det å ena sidan finns ett intresse av att förhindra att en tilltalad uteblir från en rättegång även i högre instans men att det å andra sidan också är viktigt att en tilltalad som överklagat en dom får ett tillfredsställande försvar. Med hänvisning till tidigare rättspraxis (bl.a. *Van Geyseghem mot Belgien*, se SvJT 1999 s. 582 f., och *Kari-Pekka Pietiläinen mot Finland*, se SvJT 2009 s. 991) fann Europadomstolen att det senare intresset vägde tyngre och att en tilltalad som väljer att utebli i överinstansen inte bör berövas möjligheten att försvaras av en advokat. Slutsatsen blev att Nezirajs rätt enligt artikel 6:1 i konventionen till en rättvis rättegång i förening med rätten i artikel 6:3 c) i konventionen till rättegångsbiträde hade kränkts.

28. Z.H. mot Ungern (dom 8.11.2012)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt att bli underrättad om grunden för frihetsberövande (artikel 5:2 i konventionen)

Z.H. var dövstum och analfabet och hade kraftigt nedsatt intellektuell kapacitet. Han arresterades som misstänkt för rån och förhördes med hjälp av teckenspråk utan att någon försvarare var närvarande. Han häktades och förblev häktad under cirka tre månader.

Europadomstolen fann att det på grund av Z.H:s tillstånd hade ålegat myndigheterna att vidta särskilda åtgärder för att förhindra att frihetsberövandet utgjorde en omänsklig eller förnedrande behandling och att det ankom på ungerska regeringen att visa att sådana åtgärder hade vidtagits. I det aktuella fallet hade regeringen inte fullgjort denna bevisbörda. Europadomstolen pekade på den känsla av isolering och hjälplöshet som Z.H. måste ha upplevt till följd av sitt tillstånd och på grund av att han inte förstått den situation han hamnat i och de regler som gällde i häktet. Europadomstolen fann att han härigenom måste antas ha upplevt ångest och en sådan känsla av underlägsenhet att behandlingen stod i strid med artikel 3 i konventionen.

Europadomstolen fann vidare att myndigheterna efter arresteringen inte hade vidtagit rimliga åtgärder för att informera Z.H. om skälen till frihetsberövandet och att det var osäkert om han insett vilka möjligheter som fanns till överklagande. Framför allt borde enligt Europadomstolens mening hjälp ha begärts från hans mor, som hade kunnat lämna närmare upplysningar om hans svårigheter att kommunicera med omvärlden. Slutsatsen blev att det i detta hänseende förelåg ett brott mot artikel 5:2 i konventionen.

29. C.N. mot Förenade kungariket (dom 13.11.2012)

Fråga om tvångsarbete (artikel 4 i konventionen)

C.N. var en kvinna från Uganda som kommit till England illegalt och som där fått arbete som hemvårdare för det irakiska paret K. Hon gjorde gällande att hon hos dem varit i tjänst dag och natt, eftersom mannen K led av Parkinsons sjukdom, och att hennes lön inte utbetalats till henne utan till den agent som hade ordnat hennes anställning. Hon upplyste vidare att hennes pass hade omhändertagits. Efter ett par år hade C.N. brutit samman, och det konstaterades då att hon var HIV-smittad och psykotisk. Hon ansökte om asyl men fick avslag på sin ansökan. Polisen gjorde en undersökning men fann att hon inte kunde anses vara offer för s.k. trafficking.

Europadomstolen fann att det var först efter C.N:s psykiska sammanbrott som myndigheterna fått kännedom om hennes påstående att hon tvingats arbeta för makarna K utan lön. Europadomstolen fann stora likheter med fallet *Siliadin mot Frankrike* (se SvJT 2005 s. 1079 f.), där Europadomstolen konstaterat att konventionsstaterna hade en positiv skyldighet att åtala och bestraffa varje handling som medförde att en person utsattes för slaveri, träldom eller tvångsarbete. C.N:s klagomål hade skapat misstankar om att hon tvingats utföra hushållsarbete, och myndigheterna borde därför ha undersökt förhållandena närmare. Europadomstolen fann att den brittiska lagstiftningen vid den aktuella tiden inte hade gett tillräckligt skydd mot handlande i strid med artikel 4 i konventionen, särskilt tvång för värnlösa personer att utföra hushållsarbete. Detta hade i det aktuella fallet lett till att den undersökning som polisen utfört haft en alltför begränsad räckvidd. Europadomstolen fann att C.N. härigenom hade utsatts för ett brott mot artikel 4 i konventionen.

30. H. mot Finland (dom 13.11.2012)

Frågor om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och diskriminering (artikel 14 i konventionen)

H. undergick en operation för byte av kön från man till kvinna. Hon ville därefter få ett nytt personnummer varav det framgick att hon var av kvinnligt kön. För att detta skulle vara möjligt krävdes dock enligt finsk lag att det äktenskap som hon före könsbytet hade ingått med

en kvinna ändrades till civilt partnerskap. H. ansåg att detta krav stred mot artikel 8 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att ett äktenskap enligt finsk lag endast kunde ingås mellan man och kvinna och att H. till följd härav ställts inför valet att fortsatt vara gift med bibehållande av manligt personnummer eller att upplösa sitt äktenskap och sedan få ett kvinnligt personnummer. Eftersom konventionen inte ger en rätt till samkönade äktenskap, ansåg Europadomstolen att villkoret för byte av personnummer var en proportionerlig inskränkning i H:s rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för sitt privatliv och familjeliv. Inte heller kunde detta villkor anses diskriminerande och stridande mot artikel 14 i konventionen.

31. M.M. mot Förenade kungariket (dom 13.11.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

M.M. arresterades på Nordirland för att hon på grund av problem inom familjen hade fört bort sin sonson utan föräldrarnas tillstånd, men åklagaren fann omständigheterna så mildrande att det inte fanns skäl att väcka åtal mot henne. Däremot tilldelades hon en varning (*"caution"*), och eftersom varningen antecknats i brottsregistret, kom den att hindra henne att få en anställning som hon hade sökt. Enligt den praxis som tillämpades när registreringen gjordes skulle varningen strykas ur registret efter fem år, om M.M. inte begick något nytt brott under denna tid. Emellertid ändrades praxis senare så att brott som berörde barn förblev registrerade utan tidsgräns. Detta ledde till att M.M:s varning förblev registrerad.

Europadomstolen konstaterade att M.M. hade gått miste om en anställning på grund av att den varning hon fått funnits registrerad i brottsregistret och att hon, så länge registreringen fanns kvar, riskerade liknande konsekvenser. Europadomstolen fann vidare att registreringen gällde känsliga persondata som under vissa förhållanden kunde bli tillgängliga för andra personer, eventuellt långt efter det att den registrerade händelsen ägt rum. Det var därför viktigt att ha klara och detaljerade regler om behandlingen av sådana persondata och föreskrifter, om hur länge uppgifterna fick lagras, hur de fick användas, när andra personer kunde få tillgång till uppgifterna och när de skulle avlägsnas ur registret.

Europadomstolen fann att lagregleringen på Nordirland inte var tydlig i fråga om insamlande, bevarande och utlämnande av personuppgifter. I brottsregistreringen gjordes inte heller skillnad med avseende på brottets art, den tid som förflutit sedan det begicks och den betydelse brottet kunde ha för en anställning. I det aktuella fallet var det dessutom bekymmersamt att lagringen av uppgiften om den varning som M.M. tilldelats hade fortgått längre än vad hon hade haft anledning att räkna med när hon accepterat en varning i stället för att kräva domstolsprövning. Sammantaget innebar detta att inskränk-

ningarna i hennes rätt till respekt för privatlivet inte uppfyllde kravet på laglighet och därför stod i strid med hennes rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet.

32. Van Colle mot Förenade kungariket (dom 13.11.2012)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Klagandena var föräldrar till Giles Van Colle. Sedan denne uppträtt som vittne i ett brottmål mot B, hade denne först hotat och sedan mördat honom. Frågan var om polisen, som känt till hotelserna, hade försummat att ge Giles Van Colle tillräckligt skydd. Europadomstolen fann att det trots hotelserna inte hade funnits tillräcklig grund för att anse Giles Van Colle vara utsatt för en verklig och omedelbar risk och konkluderade att det inte var fråga om brott mot rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen eller rätten till respekt för privatlivet enligt artikel 8 i konventionen.

33. Joanna Szulc mot Polen (dom 13.11.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Joanna Szulc uppgav att den polska säkerhetspolisen under kommunisttiden utan framgång hade sökt värva henne som informatör. Hon begärde i februari 2001 att få tillgång till säkerhetstjänstens akt om henne. Detta vägrades till en början, och först efter mer än 10 år, i augusti 2011, fick hon full tillgång till aktmaterialet. Under tiden hade det från myndigheten läckt uppgifter om personer som samarbetat med säkerhetstjänsten, och en lista, i vilken hennes namn ingick, hade publicerats på internet.

Europadomstolen konstaterade att den tid som åtgått innan Joanna Szulc fått tillgång till sin personakt var orimligt lång och att hon därför inte kunnat försvara sig mot uppgifterna att hon skulle ha samarbetat med säkerhetstjänsten. Europadomstolen fann att Polen brutit mot artikel 8 i konventionen genom att inte ha tillhandahållit ett förfarande som hade gjort det möjligt för henne att inom rimlig tid få tillgång till de relevanta handlingarna.

34. Hristozov m.fl. mot Bulgarien (dom 13.11.2012)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen), omänsklig behandling (artikel 3 i konventionen) och rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Klagande var ett antal personer som lidit av livshotande cancer och som, sedan konventionella behandlingsmetoder visat sig ineffektiva, velat pröva ett experimentellt läkemedel som utvecklats av ett kanadensiskt bolag men som ännu inte godkänts som läkemedel i något land. I vissa länder hade emellertid medlet gjorts tillgängligt för svårt sjuka cancerpatienter som inte kunde behandlas effektivt med godkända läkemedel. Det kanadensiska bolaget hade meddelat det bulga-

riska hälsoministeriet att bolaget var berett att ge en bulgarisk klinik kostnadsfri tillgång till preparatet mot att bolaget fick rapporter om effekterna av behandlingen. Klagandena fick emellertid besked från myndigheterna att preparatet inte heller under dessa förhållanden kunde godkännas för användning i Bulgarien.

Vid Europadomstolen hävdade klagandena att myndigheternas vägran att tillåta dem att använda det experimentella läkemedlet mot cancer stred mot deras rättigheter enligt artiklarna 2, 3 och 8 i konventionen. Europadomstolen fann emellertid att ingen av de åberopade artiklarna kunde anses ha förpliktat bulgariska staten att ge klagandena tillgång till ett läkemedel som inte godkänts för användning i vare sig Bulgarien eller någon annan stat.

35. Marguš mot Kroatien (dom 13.11.2012)

Frågor om rätt till rättvis rättegång (artiklarna 6:1 och 6:3 c) i konventionen) och rätt att inte åtalas två gånger för samma brott (artikel 4 i protokoll 7)

Marguš åtalades i april 1993 för allvarliga brott, inklusive mord, som han skulle ha begått mot civilbefolkningen i november 1991 under sin tjänstgöring i den kroatiska armén. Brottmålet avslutades i juni 1997 på grund av en amnestilag som antagits i september 1996. I september 2007 fann den kroatiska högsta domstolen, efter en begäran från statsåklagare, att villkoren för amnesti inte hade varit uppfyllda och att beslutet att avsluta förfarandet därför stred mot amnestilagen. Det ledde till att åtalet mot Marguš prövades i en ny rättegång inför en regiondomstol bestående av tre domare av vilka en, M.K., hade presiderat vid de tidigare domstolsförhandlingar som lett till att målet avskrivits. Under parternas slutanföranden i den nya rättegången avlägsnades Marguš från domstolssalen, eftersom han trots varningar hade avbrutit åklagaren. Hans försvarare hade emellertid stannat kvar i salen. I dom i mars 2007 dömdes Marguš för krigsförbrytelser mot civilbefolkningen till 14 års fängelse.

Europadomstolen prövade först frågan om regiondomstolen varit en opartisk domstol trots att M.K. deltagit som domare både när domstolen tillämpade amnestilagen och när den senare dömde Marguš för krigsförbrytelser. Europadomstolen konstaterade att det i den första rättegången inte skett någon sakprövning av åtalet mot Marguš och att M.K. inte hade uttalat sig om Marguš skuld. Det fanns därför inget skäl att anse M.K. ha varit partisk vid behandlingen av det andra målet.

Europadomstolen fann vidare att avlägsnandet av Marguš från domstolssalen hade skett först efter två varningar och att hans försvarare hade varit kvar och tillvaratagit hans intressen. Hans rätt att försvara sig hade under sådana omständigheter inte begränsats i sådan mån att det stred mot artikel 6:1 och artikel 6:3 c) i konventionen.

Europadomstolen konstaterade slutligen att åtalet hade gällt samma gärningar vid den första och den andra rättegången. Det var

emellertid tveksamt om beslutet att avsluta rättegången på grund av amnesti skulle ses som ett frikännande, men även om så var fallet, framgick av artikel 4 i protokoll 7 att ett mål kunde återupptas om ny bevisning upptäckts eller det funnits en allvarlig brist i det tidigare förfarandet. I det aktuella fallet hade domstolen tillämpat amnestilagen på ett felaktigt sätt. Europadomstolen hade också tidigare framhållit att amnesti är oförenlig med statens skyldighet att utreda handlingar som tortyr och att skyldigheten att lagföra personer för folkrättsbrott inte får undermineras genom amnestibeslut. Detta resonemang var tillämpligt på brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och folkmord. Med hänsyn härtill hade beslutet att bevilja Marguš amnesti utgjort en fundamental brist i förfarandet som enligt artikel 4 andra stycket i protokoll 7 gjorde det berättigat att inleda ett nytt förfarande. Europadomstolen konkluderade således att det inte var fråga om ett brott mot artikel 4 i protokoll 7.

36. Bargão och Domingos Correia mot Portugal (dom 15.11.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

I ett brev till hälsoministeriet anklagade klagandena en tjänsteman i ett hälsocenter för att inte iaktta sina arbetstider och för att ha missbrukat sin ställning i förhållande till personer som anlitade hälsocentret. Eftersom påståendena ansågs kränkande, dömdes klagandena till böter och skadestånd.

Europadomstolen konstaterade att klagandenas uttalanden inte hade gjorts offentligt utan i ett brev till hälsoministeriet, som var övervakande myndighet i förhållande till hälsocentret, och att de rörde en fråga av allmänt intresse, nämligen hur det berörda hälsocentret fungerade. Det hade också funnits viss grund för klagomålen, och domen mot klagandena stred därför mot deras genom artikel 10 i konventionen skyddade yttrandefrihet.

37. Joos mot Schweiz (dom 15.11.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen)

Som husägare opponerade sig Joos mot planer på ett omfattande bygge på en angränsande fastighet. Hans invändningar ogillades av den lokala myndigheten, varefter Joos väckte talan vid domstol för att förhindra att byggnadsplanerna förverkligades. Hans talan ogillades. Under domstolsförfarandet hade Inrikesministeriet ingivit ett yttrande som delgivits Joos för information. Vid Europadomstolen klagade han över att han inte uppmanats att bemöta yttrandet.

Europadomstolen konstaterade att den schweiziska domstolen hade följt en domstolspraxis som innebar att det var tillräckligt att ett yttrande översändes för information och att det, om en part inte reagerade inom en viss tid, fick antas att parten hade avstått från att kommentera yttrandet. Europadomstolen fann att en sådan procedur i vissa fall kunde skapa problem i förhållande till konventionen men

att Joos, som var jurist, hade kunnat förväntas känna till denna praxis och handla i enlighet med den. Den schweiziska domstolen hade inte meddelat sitt beslut förrän mer än tre veckor efter det att Joos fått del av yttrandet. Europadomstolen fann att han under dessa omständigheter hade haft tillräckliga möjligheter att yttra sig och att artikel 6:1 i konventionen inte hade kränkts.

38. Kissiwa Koffi mot Schweiz (dom 15.11.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Christine Kissiwa Koffi var ivoriansk medborgare, född 1980. Sedan hon gift sig med en schweizisk medborgare av ivorianskt ursprung, kom hon 2001 till Schweiz, där hon fick uppehållstillstånd. År 2003 arresterades hon av schweizisk polis på flygplatsen i Zürich med en stor mängd kokain i sitt bagage. Hon dömdes för narkotikabrott till 33 månaders fängelse men frigavs 2005. Dessförinnan, i oktober 2004, hade schweizisk myndighet beslutat att inte förlänga hennes uppehållstillstånd. Under 2006 fick hon och hennes man en son. År 2007 utvisades hon tillsammans med sonen till Elfenbenskusten. Europadomstolen fann, med hänsyn till det grova och samhällsfarliga brott hon begått och med beaktande av att hon bott större delen av sitt liv i Elfenbenskusten och inte skulle ha några svårigheter att acklimatisera sig där, att utvisningen inte stred mot artikel 8 i konventionen.

39. Shala mot Schweiz (dom 15.11.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Shala, som var född 1983, var medborgare i Kosovo. Han kom till Schweiz i januari 1990 för att återförenas med sin familj. Han gick i skola i Schweiz och utbildade sig till låssmed. Han dömdes under åren 2003–2007 upprepade gånger för brott (vållande till kroppsskada, trafikbrott, inblandning i slagsmål, försök till utpressning och olaga hot mot en tidigare flickvän). I september 2007 gifte han sig i Kosovo med en kvinna som också var medborgare i Kosovo. I november 2007 beslöt schweizisk myndighet om hans utvisning för en tid av tio år. Beslutet verkställdes i mars 2008.

Europadomstolen fann att myndigheternas vägran att låta Shala stanna i Schweiz utgjorde ett ingrepp i hans rätt till respekt för privatlivet. När han utvisades, hade han bott 18 år i Schweiz, vilket var mer än två tredjedelar av hans liv. Han hade dömts för åtskilliga brott av vilka de flesta dock var mindre allvarliga. Det var emellertid fråga om upprepad brottslighet, och han hade inte tagit intryck av de varningar han fått. Han hade visserligen stark anknytning till Schweiz men också till Kosovo, som han ofta besökt och där han gift sig med en kvinna som bodde i landet. Han talade albanska, och utvisningen var begränsad till tio år. Sammantaget fann Europadomstolen, med 4 röster mot 3, att de schweiziska myndigheterna gjort en rimlig avvägning av de

motstående intressena och att det inte var fråga om ett brott mot artikel 8 i konventionen.

40. Harabin mot Slovakien (dom 20.11.2012)

Fråga om domstols opartiskhet (artikel 6:1 i konventionen)

Harabin var president i den slovakiska högsta domstolen. Sedan justitieministern uppdragit åt en grupp revisorer att utföra en revision för att klarlägga hur högsta domstolen hade förvaltat allmänna medel, hindrade Harabin revisorerna från att utföra sitt uppdrag med hänvisning till att de inte var behöriga att granska högsta domstolens verksamhet. Med anledning härav initierade justitieministern en disciplinär talan mot Harabin vid författningsdomstolen. Justitieministern gjorde därefter jävsinvändning mot tre domare på grund av att de hade personliga relationer med Harabin. Denne gjorde i sin tur jävsinvändning mot fyra andra domare på grund av att två av dem hade gjort negativa uttalanden om honom i massmedia, att en tredje var medlem av samma domstolskammare som dessa två domare och att en fjärde hade dömts för skattebrott och ignorerat en uppmaning från Harabin att överväga sin lämplighet som domare. Författningsdomstolen godtog inte jävsinvändningen mot någon av de sju domarna och pekade bl.a. på att det disciplinära förfarandet skulle avgöras av domstolen i plenum och att en formalistisk syn på jävsfrågorna skulle riskera att göra det omöjligt för domstolen att fullgöra sin uppgift. Harabin dömdes därefter för disciplinbrott till löneavdrag.

Europadomstolen framhöll att det var av stor vikt att garantierna i artikel 6:1 i konventionen iakttogs i ett mål av detta slag som berörde allmänhetens respekt för domstolsväsendet på hög nivå. Disciplinmålet skulle avgöras av författningsdomstolen i plenum, och när jävsinvändningar gjorts mot sju av de tretton domarna hade författningsdomstolen att avväga yrkandena om uteslutning av dessa domare mot behovet av att behålla sin förmåga att döma i målet. Fyra av de sju domarna hade tidigare uteslutits från deltagande i mål som gällt Harabin, och det hade inte förklarats varför en annan bedömning skulle göras i detta fall. Författningsdomstolen hade inte heller yttrat sig om de jävsgrunder som åberopats av Harabin och justitieministern utan endast grundat sitt avgörande på behovet av att ha en sammansättning som tillät domstolen att döma i målet. Enligt Europadomstolens mening innebar detta att det förelåg tvivel om domstolens opartiskhet och att artikel 6:1 i konventionen hade kränkts.

41. Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. m.fl. mot Nederländerna (dom 22.11.2012)

Frågor om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Klagandena var ett förlag som utgav tidningen *De Telegraaf* och två journalister vid tidningen. I januari 2006 publicerade tidningen artik-

lar av de två journalisterna om undersökningar som utförts av den nederländska säkerhetstjänsten. Uppgifterna byggde på hemliga handlingar som tidningen hade fått tillgång till genom en läcka.

Säkerhetspolisen ålade med stöd av speciallagstiftning förlaget att överlämna de hemliga handlingarna, och förlaget överklagade utan framgång detta beslut till domstol med hänvisning till källskyddet. Klagandena väckte också civilrättslig talan mot staten under påstående att de två journalisterna hade utsatts för telefonavlyssning och övervakning, förmodligen av säkerhetstjänsten. Klagandena hävdade att åtgärderna hade varit olagliga eftersom de stred mot källskyddet. Deras talan ogillades.

Europadomstolen konstaterade att den nederländska säkerhetstjänsten med stöd av speciallagstiftning hade vidtagit åtgärder för att söka fastställa vem som hade läckt hemlig information till klagandena. Dessa speciella befogenheter hade utövats utan föregående beslut av domstol, och en efterföljande domstolskontroll kunde inte återställa källskyddet, om källan redan hade röjts genom säkerhetstjänstens åtgärder. På grund härav fann Europadomstolen att det inte hade funnits ett tillfredsställande skydd i lagstiftningen i fråga om tvångsåtgärder syftande till att röja pressens källor, vilket innebar brott mot både artikel 8 och artikel 10 i konventionen.

När det sedan gällde åläggandet att tillhandahålla de hemliga dokumenten som journalisterna kommit över betonade Europadomstolen vikten av skydd för pressens källor. Behovet av att klarlägga vem inom säkerhetstjänsten som lämnat ut dokumenten hade inte rättfärdigat åläggandet att lämna ut dokumenten. Europadomstolen ansåg därför att artikel 10 i konventionen hade kränkts även i detta hänseende.

42. Stamose mot Bulgarien (dom 27.11.2012)

Fråga om rörelsefrihet (artikel 2 i protokoll 4)

Stamose, som var bulgarisk medborgare, vistades i USA på ett studentvisum, men sedan han övergivit sina studier och tagit arbete i strid med villkoren i hans visum, blev han utvisad till Bulgarien. Där ålades han att under en tid av två år inte lämna landet och att lämna ifrån sig sitt pass. Syftet med den lag som tillämpats var att hindra bulgariska medborgare som brutit mot andra länders immigrationsregler att resa fritt.

Europadomstolen konstaterade att den centrala frågan var om det var proportionerligt att förbjuda Stamose att resa från Bulgarien till alla andra länder på grund av att han brutit mot immigrationsreglerna i ett enda land. En normal konsekvens av att en person brutit mot utlänningslagstiftningen i ett land var att myndigheterna i det landet vägrade personen i fråga att på nytt resa in i landet under viss tid, men Europadomstolen fann det vara en drakonisk påföljd när Bulgarien, som inte var direkt berört av Stamoses brott mot villkoren för

hans amerikanska studentvisum, förbjöd honom alla utlandsresor under två år. Myndigheterna hade inte heller motiverat sitt beslut och tagit hänsyn till Stamoses personliga förhållanden. Europadomstolen konkluderade att utreseförbudet stred mot rörelsefriheten i artikel 2 i protokoll 4 till konventionen.

43. Golubović mot Kroatien (dom 27.11.2012)

Fråga om opartisk domstol (artikel 6:1 i konventionen)

Golubović var professor i filosofi vid universitetet i Zagreb. I mars 1994 suspenderades han från sin tjänst på grund av att hans arbete inte längre behövdes, och i mars 1995 blev han avskedad. Golubović överklagade båda besluten.

Överklagandet av beslutet att avskeda Golubović ogillades av kommundomstolen i Zagreb under ordförandeskap av domaren D.M. Sedan denna dom upphävts av regiondomstolen i Zagreb och målet återförvisats, beslöt domaren D.M. i kommundomstolen att vilandeförklara målet i avvaktan på ett slutligt avgörande om överklagandet av beslutet att suspendera Golubović från hans tjänst.

Målet om suspension av Golubović blev föremål för en rad domstolsavgöranden. Bl.a. ogillade regiondomstolen, i vilken domaren D.M. då ingick, överklagandet av suspensionsbeslutet på grund av att beslutet ansågs lagligt.

Europadomstolen konstaterade att de två förfarandena var nära förbundna med varandra, vilket bl.a. illustrerades av att domaren D.M. hade förklarat målet om avskedandet av Golubović vilande i avvaktan på slutligt avgörande i målet om suspension. D.M. hade också i avskedandemålet ogillat överklagandet i en dom som senare upphävts. Trots detta hade han sedan i suspensionsmålet som domare i regiondomstolen medverkat till en dom som innebar avslag på överklagandet. Europadomstolen fann att Golubović under sådana förhållanden hade haft objektiva skäl att ifrågasätta regiondomstolens opartiskhet när den meddelade denna dom med D.M. som domare. Slutsatsen blev alltså att Golubović vid detta tillfälle inte hade dömts av en opartisk domstol enligt artikel 6:1 i konventionen.

44. V.K. mot Kroatien (dom 27.11.2012)

Fråga om rätt att ingå äktenskap (artikel 12 i konventionen)

V.K. gifte sig i november 2002 med M., och paret fick ett barn, K., i september 2003. I april 2004 gav V.K. in en begäran om skilsmässa till en kommundomstol. Vid förhandling i december 2004 enade sig parterna om att äktenskapet skulle upplösas. Domstolsförfarandet fortsatte emellertid i flera instanser, bl.a. därför att parterna var oeniga om underhållsbidrag till barnet och eftersom V.K. under en period bestred att han var far till barnet och förde negativ bördstalan. V.K. gjorde flera försök att få domstolen att påskynda förfarandet och att meddela en separat dom om skilsmässa men utan framgång. Han

åberopade också att han hindrades att gifta om sig på grund av att det inte meddelats en dom om skilsmässa. Sedan V.K. återkallat sin negativa bördstalan och parterna nått en överenskommelse om underhållsbidrag och V.K:s rätt till umgänge med K., meddelades slutligen i januari 2010 en dom om skilsmässa.

Europadomstolen framhöll att artikel 12 i konventionen inte ger rätt till skilsmässa. Har skilsmässa beslutats enligt nationell lag, skall däremot de tidigare makarna enligt denna artikel ha rätt att gifta om sig utan oskäliga inskränkningar. Enligt Europadomstolens mening medförde detta också att inhemska domstolars eller myndigheters underlåtenhet att fullfölja ett skilsmässoförfarande inom skälig tid kan medföra att rätten i artikel 12 att ingå äktenskap kränks.

Europadomstolen framhöll att det i det aktuella fallet var klart att kroatisk lag tillät skilsmässa och att det, trots att makarna var ense om att de skulle skiljas, inte hade meddelats en separat dom om skilsmässa, eftersom den kroatiska domstolen inte velat behandla frågan om skilsmässa åtskilt från andra frågor. V.K. hade upplyst att han avsåg att gifta om sig och till och med angivit en tid för det planerade bröllopet. Trots detta hade dom om skilsmässa inte meddelats förrän nästan sex år efter det att begäran om skilsmässa ingivits till domstolen. Kort tid efter domen hade V.K. gift om sig. Europadomstolen fann att V.K:s rätt enligt artikel 12 i konventionen att ingå äktenskap hade kränkts genom det långvariga skilsmässoförfarandet.

45. Küchl, Rothe samt Verlagsgruppe News GmbH och Bobi, samtliga mot Österrike (dom 4.12.2012)

Frågor om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen) och yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Küchl var rektor och Rothe vice rektor på ett katolskt prästseminarium. Veckomagasinet *Profil* publicerade en artikel om att de båda haft homosexuella relationer med seminarister. Artikeln illustrerades med fotografier av dem i intima situationer. De väckte talan mot tidskriftsförlaget för förtal och brott mot den personliga integriteten och yrkade skadestånd, men den österrikiska domstolen avslog deras yrkanden.

Europadomstolen konstaterade att vad som beskrivits i veckomagasinet var verkliga händelser och att homosexuella förbindelser i samband med utbildningen av katolska präster var en uppmärksammad fråga av så stort allmänt intresse att argumenten för publicering vägde tyngre än Küchls och Rothes rätt till skydd för den personliga integriteten. Europadomstolen fann därför att publiceringen av artikeln inte stred mot rätten enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet.

I det tredje målet hade förlaget som utgav *Profil* och tidskriftens chefredaktör förbjudits av domstol att vidare publicera Küchls fotografi i samband med uppgifter om oönskade sexuella närmanden mot

seminarister eller sexuella förbindelser med dem. Europadomstolen, som framhöll att det stod tidskriften fritt att publicera artiklar om sådana företeelser, fann däremot att förbudet mot publicering av fotografier var proportionerligt och inte stred mot yttrandefriheten enligt artikel 10 i konventionen.

46. Butt mot Norge (dom 4.12.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Johangir Abbas och Fozia Butt var bror och syster och pakistanska medborgare. De var födda 1985 och 1986 och kom 1989 med sin mor till Norge, där de fick uppehållstillstånd av humanitära skäl. År 1999 återkallades deras uppehållstillstånd, sedan det uppdagats att modern inte hade upplyst om att de hade återvänt till Pakistan 1992 och bott där fram till 1996 då de återvänt till Norge. Modern gick under jorden 2000–2001, utvisades 2005 och dog 2007. Eftersom uppehållstillstånden återkallats, skulle även barnen utvisas, men de blev kvar i Norge, där Johangir Abbas senare dömdes för flera brott vilka föranledde ett nytt beslut om hans utvisning.

Europadomstolen, som hade att pröva om utvisning av Johangir Abbas och Fozia Butt skulle strida mot artikel 8 i konventionen, konstaterade att de hade starka band med Norge, där de hade bott större delen av sina liv, först med sin mor och sedan hos en farbror och faster. Deras band med Pakistan var däremot svaga. De hade inte haft någon kontakt med landet under åtskilliga år och hade bristfällig kunskap i det nationella språket urdu. Johangir Abbas hade begått brott i Norge, men Europadomstolen ansåg att detta under omständigheterna inte var tillräckligt för att rättfärdiga hans utvisning. Konklusionen blev beträffande båda syskonen att utvisning till Pakistan skulle strida mot deras rätt enligt artikel 8 i konventionen.

47. Özmen mot Turkiet (dom 4.12.2012)

Fråga om rätt till respekt för familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Özmen var turkisk medborgare men bosatt i Australien. Han gifte sig där med en turkisk kvinna och fick med henne en dotter, född 2001. Medan ett skilsmässoförfarande pågick i Australien, begav sig hustrun med dottern till Turkiet, varifrån de inte återvände. Özmen initierade då ett förfarande enligt 1980 års Haagkonvention om olovliga bortföranden av barn för att få dottern återförd till Australien. Först efter två år förelåg en slutlig dom av turkisk domstol om att dottern skulle återföras. Verkställigheten av domen obstruerades emellertid av modern som gick under jorden med dottern. Dessutom meddelade en annan turkisk domstol en dom som gav modern vårdnaden om dottern och Özmen viss umgängesrätt. På grund av moderns obstruktion kom inte något umgänge till stånd, och med anledning härav överfördes vårdnaden på Özmen, men det var då okänt var dottern befann sig.

Europadomstolen fann att de turkiska domstolarnas handläggning hade varit långsam och bristfällig såtillvida som en domstol bestämt att dottern skulle återföras till Australien och en annan att modern skulle få vårdnaden om henne, vilket hade styrkt henne i hennes motstånd och försvårat för Özmen att få träffa dottern. Europadomstolen konkluderade att hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för familjelivet hade kränkts.

48. R.R. m.fl. mot Ungern (dom 4.12.2012)

Fråga om rätt till liv (artikel 2 i konventionen)

R.R., som var serbisk medborgare, bodde i Ungern med sin ungerska sambo och deras tre minderåriga barn. Han hade varit aktiv i en serbisk maffiaorganisation som ägnade sig åt narkotikahandel, men han hade i Ungern lämnat information om maffians verksamhet i utbyte mot lindrigare påföljd för egen del. Eftersom han avgivit vittnesmål i en offentlig rättegång, hade han utsatt sig för risk för hämnd från den serbiska maffian, och hans familj hade därför inkluderats i ett vittnesskyddsprogram, vilket innebar att sambon och barnen tillerkänts ny identitet, ny bostad och vissa ekonomiska förmåner. Sedan det framkommit misstankar om att R.R. fortfarande hade kontakt med kriminella grupper, uteslöts emellertid familjen från vittnesskyddsprogrammet, vilket medförde att familjemedlemmarna återtog sina ursprungliga identiteter.

Europadomstolen godtog uppgiften att det hade funnits en verklig risk för R.R:s sambo och barn när beslut fattades om att de skulle åtnjuta vittnesskydd. När de senare uteslutits från detta skydd, berodde det inte på att risken minskat. Europadomstolen fann att de ungerska myndigheterna genom att beröva dem det skydd de åtnjutit hade utsatt dem för livsfara i strid med artikel 2 i konventionen.

49. D.N.W. mot Sverige (dom 6.12.2012)

Frågor om rätt till liv (artikel 2 i konventionen) och omänsklig behandling (artikel 3 i konventionen)

D.N.W., som var etiopisk medborgare, begärde asyl i Sverige. Han hävdade att han hade varit valövervakare vid val i Etiopien men vägrat underteckna en förklaring om att valet gått rätt till, eftersom han iakttagit diverse oegentligheter. Med anledning härav skulle han ha hotats till livet, fängslats och torterats. Migrationsverket fann hans berättelse föga trovärdig och vägrade honom asyl. Beslutet fastställdes av Migrationsdomstolen. D.N.W. hävdade att han, om han utvisades till Etiopien, skulle riskera att bli fängslad, torterad och dödad.

Europadomstolen konstaterade att D.N.W. hade hörts av både Migrationsverket och Migrationsdomstolen som prövat hans ansökan grundligt och motiverat sina beslut utförligt. Europadomstolen fann vidare att trovärdigheten hos vissa av de uppgifter som D.N.W. lämnat kunde ifrågasättas och att han i vart fall inte gjort sannolikt att han vid

återkomst till Etiopien skulle riskera att dödas eller utsättas för misshandel. Konklusionen blev därför att hans utvisning till Etiopien inte skulle strida mot artikel 2 eller artikel 3 i konventionen.

50. Pesukic mot Schweiz (dom 6.12.2012)

Fråga om rätt till rättvis rättegång (artikel 6:1 i konventionen) i förening med rätt att höra vittnen (artikel 6:3 d) i konventionen)

Pesukic misstänktes för att ha skjutit ihjäl en annan person. Vittnet X förklarade vid förhör att han hade sett Pesukic skjuta denne bakifrån. Under förhöret befann sig X, undersökningsdomaren, en polisofficer och en tolk i ett rum, medan Pesukic, hans försvarare och två poliser befann sig i ett annat rum, där de kunde avlyssna förhöret genom ljudöverföring men med förvrängning av X:s röst för att skydda hans anonymitet. Försvararen gavs också tillfälle att ställa frågor till X. Ett liknande förfarande tillämpades vid den följande rättegången inför jurydomstol, som efter rättegången fann Pesukic skyldig till dråp och narkotikabrott och dömde honom till ett långt fängelsestraff.

Europadomstolen konstaterade att beslutet att tillåta X att vittna anonymt motiverades av att han var ett viktigt vittne, samtidigt som han måste skyddas mot repressalier från X eller honom närstående personer. Europadomstolen fann inte skäl att ifrågasätta behovet att skydda X. Europadomstolen konstaterade också att det fanns viktig stödbevisning och att försvarets möjligheter inte hade inskränkts mer än vad som var nödvändigt för att skydda X:s anonymitet. Sammantaget fann Europadomstolen att rätten enligt artikel 6:1 till en rättvis rättegång i förening med rätten enligt artikel 6:3 d) i konventionen att höra vittnen inte hade kränkts.

51. Michaud mot Frankrike (dom 6.12.2012)

Fråga om rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen)

Michaud var advokat. Han klagade över EU-direktiv mot penningtvätt som genomförts i fransk lag och som tvingade honom som advokat att rapportera misstankar mot klienter vid utförande av vissa transaktioner. Han gjorde gällande att rapporteringsplikten var oförenlig med de principer som gällde för förhållandet mellan advokat och klient och med hans tystnadsplikt som advokat och att den också stred mot artikel 8 i konventionen.

Europadomstolen konstaterade att det var fråga om ett ingrepp i rätten enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet och att ingreppet syftade till att förebygga oordning och brott. Vidare erinrade Europadomstolen om att Frankrike som medlem av EU hade haft en skyldighet att införa de aktuella bestämmelserna men att EU ger de grundläggande rättigheterna ett skydd som är likvärdigt med skyddet enligt konventionen.

Vid övervägande av om den skyldighet som ålagts advokater var proportionerlig konstaterade Europadomstolen att skyldigheten bara

gällde en advokats medverkan i specifika finansiella eller andra transaktioner och att advokatens arbete med sådana transaktioner ligger nära det arbete som utförs av vissa andra yrkesutövare. Europadomstolen framhöll vidare att rapporteringsplikten inte gällde vid sådana arbetsuppgifter som utgör det centrala innehållet i advokatverksamheten och som är själva grunden för advokaternas tystnadsplikt samt att det dessutom fanns ett filter såtillvida som advokaterna inte skulle rapportera direkt till myndigheterna utan via sitt eget advokatsamfund. Med hänsyn till dessa omständigheter fann Europadomstolen att rapporteringsskyldigheten inte stred mot artikel 8 i konventionen.

52. Asadbeyli m.fl. mot Azerbajdzjan (dom 11.12.2012)

Fråga om nytt åtal för samma brott (artikel 4 i protokoll 7)

En av klagandena var Mammadov, som hade deltagit i en otillåten demonstration och som dömts först för att han inte åtlytt polisens uppmaningar till nio dagars administrativt frihetsberövande och därefter åtalats och dömts på nytt enligt strafflagen för ohörsamhet och användande av våld mot statliga tjänstemän till ett längre frihetsstraff.

Europadomstolen framhöll att det vid tillämpning av konventionen i båda fallen varit fråga om straff och att straffen avsett händelser på samma plats och vid samma tidpunkt. Fastän det var teoretiskt möjligt att en person först åtalades för ohörsamhet mot polisen och sedan för våldsanvändning som ägt rum före eller efter ohörsamheten, fanns det i det aktuella fallet inget som visade att det rörde sig om två separata händelseförlopp. Europadomstolen fann därför att Mammadov, efter att ha avtjänat det första straffet, hade åtalats och dömts på nytt för väsentligen samma handlande, vilket stred mot artikel 4 i protokoll 7 till konventionen.

53. Sampani m.fl. mot Grekland (dom 11.12.2012)

Fråga om diskriminering (artikel 14 i konventionen) avseende rätt till undervisning (artikel 2 i första tilläggsprotokollet)

Målet gällde diskriminering av romska barn i skolundervisningen. Bakgrunden var en tidigare dom i målet *Sampanis m.fl. mot Grekland* (se SvJT 2008 s. 620 f.), i vilken Europadomstolen funnit romska barn diskriminerade genom att placeras i särskilda skolklasser. I sin nya dom fann Europadomstolen att diskrimineringen trots den tidigare domen hade fortsatt genom att romska barn förts samman i en särskild skola och att Grekland därigenom hade brutit mot artikel 14 i konventionen i förening med artikel 2 i första tilläggsprotokollet till konventionen. Europadomstolen rekommenderade att de klagande som fortfarande var i skolåldern skulle överföras till en annan statlig skola och att de äldre klagandena skulle ges tillträde till vuxenutbildning.

54. Flamenbaum m.fl. mot Frankrike (dom 13.12.2012)

Frågor om rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen) och rätt till egendom (artikel 1 i första tilläggsprotokollet)

Klagandena var ägare av fastigheter i närheten av flygplatsen i Deauville. De klagade över att förlängningen av en av landningsbanorna på flygplatsen skulle leda till ökade bullerstörningar som var oförenliga med deras rätt enligt artikel 8 till respekt för privatliv och familjeliv. De gjorde dessutom gällande att utbyggnaden av flygplatsen medförde en sänkning av värdet på deras fastigheter i strid med egendomsskyddet i artikel 1 i första tilläggsprotokollet till konventionen.

Europadomstolen konstaterade att förlängningen av landningsbanan hade bedömts vara av allmänt intresse och att myndigheter och domstolar i rimlig mån hade beaktat och sökt begränsa bullerproblemet för de närboende. Europadomstolen fann att det gjorts en rimlig avvägning av de motstående intressena och att klagandenas rätt enligt artikel 8 i konventionen därför inte hade kränkts. Klagandena hade inte heller visat att värdet på deras fastigheter nedgått i sådan mån att deras rätt enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet hade kränkts.

55. El-Masri mot Makedonien (dom 13.12.2012)

Frågor om omänsklig eller förnedrande behandling (artikel 3 i konventionen), rätt till personlig frihet (artikel 5 i konventionen), rätt till respekt för privatliv (artikel 8 i konventionen) och rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen)

El-Masri var en tysk medborgare av libanesiskt ursprung som misstänktes för att ha kontakter med terroristorganisationer och som på grund härav hade utsatts för ett av USA arrangerat s.k. extraordinärt överlämnande (*”extraordinary rendition”*). Europadomstolen fann det utrett att El-Masri hade arresterats i Makedonien och att han där hållits isolerad under 23 dagar. Han hade förhörts och misshandlats och därefter överlämnats till CIA-agenter som fört honom till Afghanistan, där han hållits i hemligt förvar i över fyra månader och utsatts för tortyr och misshandel.

Europadomstolen fann att Makedonien varit ansvarigt för den behandling i strid med artikel 3 i konventionen som El-Masri utsatts för inom landet och även för att han överlämnats till de amerikanska myndigheterna trots den påtagliga risk för fortsatt sådan behandling som han löpte genom överlämnandet. Europadomstolen fann vidare att El-Masri hade berövats friheten i strid med artikel 5 i konventionen och att hans rätt enligt artikel 8 i konventionen till respekt för privatlivet hade kränkts. Han hade också i strid med artikel 13 i konventionen saknat ett effektivt rättsmedel med avseende på de olika brotten mot konventionen.

56. De Souza Ribeiro mot Frankrike (dom 13.12.2012)

Fråga om rätt till effektivt rättsmedel (artikel 13 i konventionen) avseende rätt till respekt för privatliv och familjeliv (artikel 8 i konventionen)

Domen grundade sig på omprövning i stor kammare av en tidigare dom som meddelats av Europadomstolen i vanlig kammare (se SvJT 2011 s. 706). Målet gällde utvisning av den brasilianske medborgaren De Souza Ribeiro från Franska Guyana. Medan Europadomstolen i den tidigare domen funnit att det inte förelåg något brott mot artikel 13 i konventionen, kom Europadomstolen i stor kammare till motsatt slutsats.

Europadomstolen motiverade sitt ställningstagande med att utvisningen hade verkställts synnerligen snabbt utan att De Souza Ribeiro haft någon möjlighet att dessförinnan få åtgärdens laglighet prövad av en nationell myndighet i ett rättssäkert förfarande och utan att en domare hunnit pröva hans begäran om uppskov med verkställigheten. Europadomstolen framhöll att artikel 13 i konventionen inte kräver att det vid utvisning som enbart berör rätten till respekt för privatliv enligt artikel 8 i konventionen skall finnas ett rättsmedel med suspensiv verkan men att det måste finnas åtminstone ett minimiskydd mot godtycklig utvisning för att kraven i artikel 13 skall anses uppfyllda. Eftersom ett sådant skydd saknats i detta fall, fann Europadomstolen att rätten enligt artikel 13 till ett effektivt rättsmedel inte hade respekterats.

57. Ahmet Yıldırım mot Turkiet (dom 18.12.2012)

Fråga om yttrandefrihet (artikel 10 i konventionen)

Yıldırım hade en hemsida på internet där han publicerade akademiska skrifter och åsikter i skilda ämnen. Senare beslöt en turkisk domstol att blockera tillträdet till den server där hemsidan var placerad. Skälet till åtgärden var att samma server också var värd för en hemsida tillhörande en annan person som var åtalad för att ha kränkt minnet av Kemal Atatürk.

Europadomstolen konstaterade att blockeringen av servern var ett ingrepp i Yıldırıms yttrandefrihet. Enligt turkisk lag kunde tillträde till meddelanden på internet blockeras om det fanns tillräckliga skäl att misstänka att innehållet i meddelandena var brottsligt. Varken serverns innehavare eller Yıldırım var emellertid föremål för brottsutredning, och lagen gav inte utrymme för en fullständig blockering av en server. En sådan åtgärd var inte heller förenlig med konventionen om det inte fanns en strikt laglig reglering som gav garantier för domstolskontroll till skydd mot eventuellt missbruk. I det aktuella fallet hade inte gjorts någon värdering av om åtgärden var proportionerlig, och tillräckligt rättsskydd hade saknats i turkisk lag. Europadomstolen konkluderade att Yıldırım inte hade åtnjutit sin yttrandefrihet enligt artikel 10 i konventionen.